

**CONSILIUL NAȚIONAL AL ORGANIZAȚIILOR DE
PENSIONARI ȘI AL PERSOANELOR VÂRSTNICE**

PENSIILE ÎN CRIZA CREATĂ DE CORONAVIRUS

IUNIE, 2021

CUPRINS

INTRODUCERE	2
CAPITOL 1. PROCESUL DE REFORMARE A SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII DIN UNIUNEA EUROPEANĂ	4
CAPITOL 2. IMPACTUL PANDEMIEI GENERATĂ DE COVID-19 ASUPRA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII.....	10
CAPITOL 3. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	19
BIBLIOGRAFIE.....	21

INTRODUCERE

Pandemia de COVID-19 a modificat viețile profesionale ale cetățenilor din România și din alte state, care au decis să se pensioneze anticipat. În țara noastră, acest lucru a fost vizibil cel mai mult în zona învățământului preuniversitar și universitar, unde s-au înregistrat cele mai multe astfel de cereri pe parcursul anului 2020.

Închiderea instituțiilor de învățământ din cauza pandemiei COVID-19 în anul 2020 a condus la dezvoltarea cursurilor on-line pentru elevii și studenții din întreaga lume, care au ajuns să utilizeze zilnic anumite platforme de învățare pe calculator. Pentru elevii din zona rurală, educația on-line a reprezentat o mare provocare în a utiliza instrumente avansate de învățare pe calculator, în condițiile în care rata sărăciei este în creștere.

Îngrijorate pentru sănătatea lor, dar și din cauza faptului că nu s-au putut adapta la predarea on-line, o parte dintre cadrele didactice din România au fost nevoite să se retragă de la catedre, lăsând în urma lor sute de posturi vacante. Trecerea la mediul on-line a fost, prin urmare, una bruscă, deoarece nu toate instituțiile de învățământ au avut timp să proiecteze și să adopte conținutul cursurilor pentru mediul on-line în scopul unei învățări mai ușoare, mai eficiente și mai productive.

În ultimii ani, sistemul public de pensii a fost reformat în mai multe țări europene. Reformele introduse au vizat, în principal, îmbunătățirea sustenabilității financiare a sistemelor publice de pensii, apoi modificarea formulelor de calcul din legea pensiilor, precum și nivelul de indexare a pensiilor. În prezent, unele guverne anunță o nouă reformare cu implicații importante în domeniul protecției sociale.

Contextul în schimbare al pieței muncii face, prin urmare, apel la reforme noi ale pensiilor, Uniunea Europeană sprijinind în continuare statele membre în dezvoltarea propriilor politici în domeniul securității sociale.

Revizuirea cuantumului pensiilor ar trebui să fie o preocupare centrală pentru guvernele lumii, astfel încât persoana vârstnică să nu mai fie expusă la sărăcie după pensionare, luându-se în considerare faptul că cea mai mare parte a veniturilor din pensii este utilizată, în special, pentru îmbunătățirea sănătății persoanelor vârstnice, dar și pentru asigurarea traiului membrilor din familie.

Asemenea altor state europene, cea mai relevantă politică pentru țara noastră ar fi implementarea unor politici de natură fiscală ce ar trebui să aibă în vedere stimularea creării locurilor de muncă legale ceea ce ar conduce, de fapt, la o colectare mai eficientă a contribuțiilor de asigurări sociale.

Se cunoaște faptul că pe timpul crizelor financiare și economice, veniturile din pensii au fost afectate considerabil prin reducerea sau stagnarea cuantumului lor.

CAPITOL 1

PROCESUL DE REFORMARE A SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Cel mai important pilon al pensiilor europene rămâne în continuare Pilonul I, bazat pe sistemul PAYG (Pay-As-You-Go), în care prestațiile sociale sunt acoperite în totalitate de contribuțiile populației ocupate.

Îmbătrânirea demografică și scăderea drastică a ratei de fertilitate au făcut ca, în unele țări europene, sistemul de pensii de tip PAYG să nu mai fie sustenabil. Rezolvarea acestei probleme, dar și decalajele din sistem au fost cuprinse ca obiective în majoritatea reformele asupra sistemelor de pensii. Însă o anomalie a acestui sistem PAYG o constituie includerea ajutoarelor sociale în care prestațiile nu sunt legate de contribuții ca în cazul pensiilor legate de muncă.

Sistemul public de pensii din România este, de asemenea, un sistem de tip PAYG și cuprinde pensii legate de muncă (pensii pentru limită de vârstă, pensii anticipate, de invaliditate) și alte pensii (de urmaș și ajutoare sociale).

Din cauza scăderii ratei de participare pe piața muncii a persoanelor din grupa de vârstă 60-64 de ani, dar și a creșterii ratei dependenței de vârstă, țările europene au fost nevoite să implementeze reforme noi în domeniul pensiilor. Reformarea sistemelor de pensii publice (denumite astăzi *primul pilon al sistemului de pensii*) s-a făcut prin schimbarea unor parametri-cheie din sistemul de pensionare (*creșterea vârstei de pensionare, tranziția de la indexarea în funcție de creșterile salariale salariului la indexarea în funcție de creșterea prețurilor, cel mai adesea cuantificată prin variațiile indicelui prețurilor de consum*).

Pentru a beneficia de pensie, vârsta și numărul de ani de contribuții joacă un rol definitiv. Însă, ieșirea din activitatea profesională este, deseori,

voluntară pentru angajații cu vârstă mijlocie, care apelează la sistemele de pensionare parțială, justificate prin probleme de sănătate și responsabilități de îngrijire. Uneori, ieșirea din activitatea profesională apare intempestivă pentru acei angajați care devin victime ale anumitor constrângeri de pe piața muncii (ca de exemplu: pierderea locurilor de muncă).

Majoritatea pensionarilor, care au ieșit anticipat la pensie, sunt din rândul salariaților cu venituri mici, arată cele mai recente studii.

Reformele pensiilor au mai avut în vedere și alte elemente-cheie¹:

- modificarea ratelor contribuțiilor sau limitele contribuțiilor în funcție de vârstă și venit (Ungaria, Letonia);
- modificarea nivelurilor de beneficii pentru toate categoriile de pensionari, presupunând ajustarea regulilor utilizate pentru calcularea prestațiilor, reducerea beneficiilor pentru persoanele cu venituri mai mari, a salariului de referință, a valorii punctului de pensie (Franța, Finlanda, Grecia, România);
- instituirea pensiilor minime social garantate (Germania, Grecia, Slovacia, România – aprilie 2009) și modificarea regulilor privind câștigul salarial mediu brut;
- schimbarea stimulentei fiscale legate de pensii și implementarea scutirilor de impozite pentru anumite categorii de salariați;
- introducerea sistemelor de contribuții definite finanțate, luându-se în considerare speranța de viață, precum și a sistemelor naționale de contribuții definite în sistemele de puncte (Germania) și în sistemele de beneficii definite (Finlanda).

Cea mai controversată reformă a pensiilor rămâne aceea legată de creșterea vârstei de pensionare în toate statele europene. În această privință, Guvernul României a aprobat o ordonanță de urgență², care modifică art. 284 din Legea

¹ Recent pension reforms, p. 18.

² Monitorul Oficial nr. 36/20 ianuarie 2020.

educației naționale nr. 1/2011, dând dreptul persoanelor de sex feminin de a rămâne la catedră până la vârsta de 65 de ani.

Succesul reformelor care au ca obiectiv creșterea vârstei de pensionare în vederea asigurării sustenabilității sistemelor de pensii depinde de disponibilitatea locurilor de muncă. Prin urmare, tot ceea ce se întâmplă pe piața muncii se reflectă mai devreme sau mai târziu în domeniul protecției sociale.

Banca Mondială a susținut privatizarea primului pilon al sistemelor de pensii, adică transformarea sistemelor de beneficii definite în sisteme de contribuții definite cu scopul de a îmbunătăți sustenabilitatea, puternic afectată de îmbătrânirea populației. Astfel, țări ca Suedia, Polonia, Letonia și Italia au trecut de la sistemul PAYG, caracterizat prin beneficii definite, la un sistem de plată cu contribuții noționale definite (pe lângă pensia de drept, mai mult de 90% dintre suedezi beneficiază și de așa-numitele „sisteme de pensii ocupaționale”).³ Așadar, comparativ cu sistemul PAYG, sistemul de pensii cu contribuții noționale definite constă în obținerea mai multor venituri din pensie pentru persoanele care lucrează mai mulți ani.⁴

Polonia a aplicat reforma suedeză a pensiilor din anul 1998, introducând sistemul cu conturile noționale, în timp ce Estonia și Slovacia au ales reforma germană bazată pe puncte.⁵

În prezent, majoritatea țărilor au sistemele de pensii alcătuite din trei piloni. Foarte interesante sunt cazurile Poloniei și Ungariei, care au decis să elimine Pilonul II din sistemul de pensii cu contribuții definite noționale.

Prima reformă a pensiilor din anul 1999 a fost implementată în Polonia începând cu anul 2000 și astfel persoanele născute după anul 1949 au trebuit să se alăture Pilonului I, având totodată posibilitatea de a se alătura Pilonului II de pensii dacă s-au născut înainte de anul 1968. Generația post-1968 nu a avut de ales și a fost nevoită să între în ambii piloni de pensii.

³ Laun, Tobias; Wallenius, Johanna, p. 127.

⁴ Haodong Qi et al., p. 250.

⁵ Balázs Égert, p. 477.

Reformele statului polonez din anii 2009 și 2013 au adus ca schimbare creșterea vârstei de pensionare, lucru prevăzut și în cadrul reformelor pensiilor din Germania.⁶

Începând cu anul 2011, guvernul polonez a decis să reducă contribuția la al doilea pilon de pensii (de la 7,3% la 2,3% din salariul brut). În anul 2016, guvernul propune o nouă reformă de pensii și în loc de 3 piloni, rămân 2, Pilonul II fiind divizat.

Ungaria a ales să nu se îndepărteze de Pilonul I de pensii al beneficiilor definite și, în urma analizei proiecțiilor populației pe termen lung, a decis să elimine Pilonul II de pensii, considerând că păstrarea acestuia nu va putea îmbunătăți, dar nici înrăutăți sustenabilitatea fiscală pe termen lung a țării dacă se vor utiliza rate de actualizare rezonabile. Așadar, la începutul lunii octombrie 2010, guvernul ungar anunța suspendarea contribuțiilor la Pilonul II de pensii pe o perioadă de 14 luni și, de asemenea, posibilitatea angajaților de a decide în termen de 2 luni dacă doresc să rămână sau nu în Pilonul II. În această privință, a existat o descurajare puternică a angajaților prin instituirea măsurii potrivit căreia aceia care decideau să rămână urma să le fie mărită contribuția de la 8% la 10% din salariul brut și, în același timp, să piardă toate drepturile din Pilonul I de pensii, provenite din contribuțiile plătite începând cu anul 2011. Ca urmare, doar 3% din asigurați și 10% din fondurile de pensii au rămas în Pilonul II, iar în ceea ce privește rentabilitatea reală a activelor de pensie, guvernul ungar a oferit unele compensații (*un cec în numerar*) celor care s-au întors la Pilonul I.

Deficiența legată de funcționarea fondurilor de pensii private (ce a inclus comisioane de administrare ridicate, randamente reale scăzute, dar și strategii ineficiente de diversificare a riscurilor pentru plata pensiilor) a constituit motivul suspendării contribuțiilor la Pilonul II de pensii. În viziunea unor experți,

⁶ Chłón'-Dominiczak, Agnieszka et al., p. 2.

sistemele de pensii private dezvoltă o serie de riscuri⁷ pentru pensionari de mâine:

- șocuri macroeconomice;
- șocuri demografice;
- riscuri politice;
- riscuri manageriale (incompetență, fraudă, riscul instituțional - datorită vulnerabilității pieței de capital);
- riscul anuității (incertitudinea legată de raportul dintre anuitate și speranța de viață).

Suedia și-a reformat sistemul de pensii în anul 1999, adoptând o legislație a pensiilor prin care s-a înlocuit sistemul public de beneficii definite cu un sistem de pensii bazat pe contribuții noționale definite, rămânând, în același timp, un sistem de tip PAYG⁸.

Asemenea altor state și România și-a reformat sistemul de pensii în anul 2007 prin includerea pensiei private obligatorie cu avantajele, dezavantajele și riscurile aferente.

Introducerea fondurilor de pensii administrate privat a fost reglementată prin Legea nr. 411/2004 conform căreia persoanele cu vârsta de până la 35 de ani, care contribuiau la sistemul public de pensii, au fost obligate să adere în termen de 4 luni la unul din cele 18 fonduri private de pe piață. În cazul persoanelor în vârstă de până la 45 de ani, care erau asigurate și contribuiau la sistemul public de pensii, aderarea era facultativă.

La acea vreme, aderarea a constat în semnarea unui act individual, iar cei care nu alegeau un fond privat erau repartizați în mod aleatoriu de Casa Națională de Pensii Publice.⁹

⁷ Frunzaru, Valeriu, p. 33.

⁸ Selén, Jan; Ståhlberg, Ann-Charlotte, p. 1178.

⁹ Croitoru, Elena Lucia, p. 144.

Contribuția plătită era obligatorie și reprezenta 4% din contribuția de la sistemul public de 10.5%, urmând ca aceasta să crească în anii următori. În prezent, contribuția plătită reprezintă 3,75% din contribuția totală de 25%.

Odată ce persoana era înscrisă la fondul privat de pensii, aceasta nu putea să se retragă, doar își putea transfera contul de la un fond de pensii la altul în baza unei penalități.

Sistemul de pensii private a fost introdus în anul 2007, iar colectarea contribuțiilor a început să se facă de la 1 ianuarie 2008. Aceste fonduri de pensii private sunt în continuare în proces de acumulare, numărul participanților fiind în creștere. La sfârșitul primului trimestru al anului 2013 se arată faptul că Pilonul II a inclus 5.876 mii persoane comparativ cu 4.156 mii în luna mai 2008.¹⁰

Prin urmare, structura Pilonului II și a Pilonului III a fost realizată la o rată de peste 60% de titluri de stat, urmată de obligațiuni municipale, depozite și investiții în acțiuni cotate.¹¹

Astăzi, cea mai mare problemă a sistemului public a rămas sustenabilitatea și din acest motiv majoritatea statelor europene își reformează din nou sistemele de pensii. Dintre aceste state europene face parte și România, al cărei sistem de pensii este obligatoriu și, combinată cu cele două sisteme de pensii administrate privat (Pilonul II și Pilonul III), va suferi din nou modificări în viitoarea lege a pensiilor, ce se lasă îndelung așteptată.

¹⁰ *Idem.*

¹¹ *Idem.*

CAPITOL 2

IMPACTUL PANDEMIEI GENERATĂ DE COVID-19 ASUPRA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII

În mod neașteptat, pandemia generată de Covid-19 a avut un impact major asupra pensionării persoanelor vârstnice din România, multe dintre acestea pensionându-se mai devreme de vârsta standard de pensionare. În acest sens, îngrijorările cu privire la sustenabilitatea financiară și adecvarea pensiilor la situația actuală a sistemelor de pensii din toate țările europene sunt tot mai des exprimate public, iar elementul-cheie care afectează din ce în ce mai mult sustenabilitatea sistemului de pensii s-a dovedit a fi migrația.

În timp ce veniturile au scăzut peste tot în lume, cheltuielile publice cu majorarea pensiilor ca pondere din PIB au crescut și se preconizează ca acestea să mai crească. De aceea, în multe țări, se impune nevoia de reformă pe termen lung, avându-se în vedere aspectul longevității.

Conform unui comunicat de presă al Institutului Național de Statistică¹², pensionarii de asigurări sociale dețin ponderea majoritară (99,98%) în numărul total de pensionari (a se vedea Fig. nr. 1). Pensionarii de asigurări sociale de stat reprezintă 91,0% în totalul celor de asigurări sociale. Pe categorii de pensii, numărul pensionarilor pentru limită de vârstă a fost preponderent (78%) în cadrul pensionarilor de asigurări sociale. Pensionarii cuprinși în categoriile de pensii (anticipată și anticipată parțial) au reprezentat 2,1%.

Raportul pe total dintre numărul mediu de pensionari de asigurări sociale de stat și cel al salariaților a fost de la 9 la 10. Acest raport prezintă variații semnificative în profil teritorial, de la numai 4 pensionari la 10 salariați în județul Ilfov, la 16 pensionari la 10 salariați în județul Teleorman, 14 la 10 în județele Botoșani, Giurgiu și Vaslui.

¹² Comunicat de presă INS, nr. 158/12 iunie 2020.

Fig. nr. 1. Numărul mediu al pensionarilor și pensia medie lunară

	Numărul mediu - mii persoane -		Pensia medie - lei lunar -	
	Trim. I 2019	Trim. I 2020	Trim. I 2019	Trim. I 2020
TOTAL	5180	5133	1227	1423
din care, după nivelul de pensionare:				
Asigurări sociale	5178	5132	1227	1423
din care, de asigurările sociale de stat	4680	4670	1181	1374
din care, asigurările sociale după categorii de pensii:				
A) Limită de vârstă	3995	4001	1380	1596
B) Pensie anticipată	21	18	1427	1686
C) Pensie anticipată parțial	92	92	1110	1318
D) Invaliditate	526	493	652	715
E) Urmaș	544	528	677	782

Sursa: Comunicatul de presă INS, nr. 158/12 iunie 2020

Organizația Mondială a Sănătății a descris pandemia COVID-19 drept „criza globală a sănătății, definitorie timpului nostru”.¹³ Declanșarea și instalarea acesteia a produs instabilitate pe piețele financiare ale statelor lumii, fiind considerată o nouă provocare, mai ales, pentru societățile a căror populație este destul de îmbătrânită.

La fel ca alte țări, în anul 2020, România a fost lovită puternic de pandemie, pierderea masivă a locurilor de muncă în pandemie având consecințe și asupra funcționalității sistemului public de pensii.

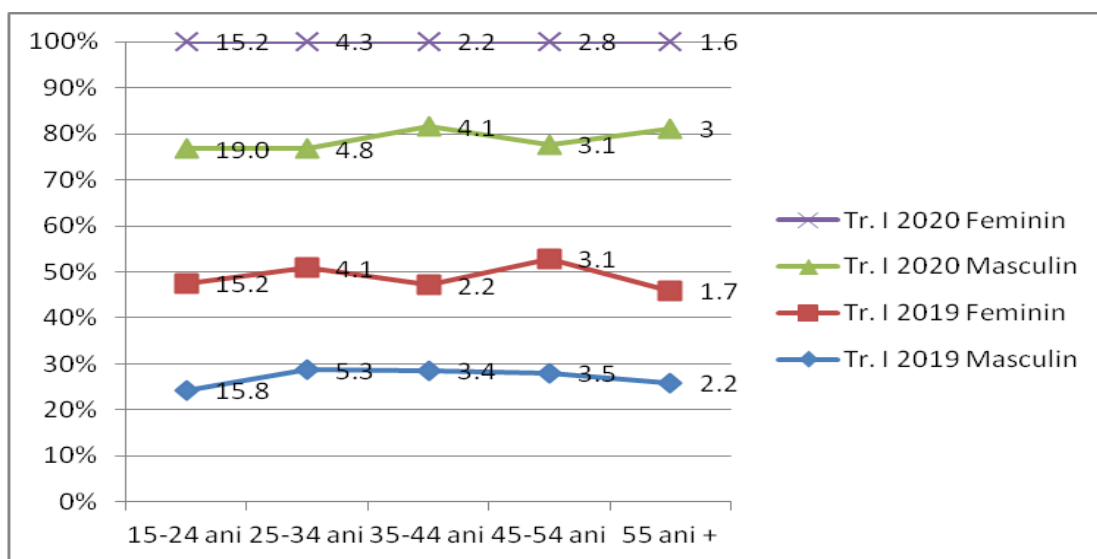
Comparativ cu anul 2019, prezența și răspândirea coronavirusului în România a condus la creșterea *ratei șomajului* în anul 2020 la toate categoriile de vârstă a populației (a se vedea Fig. nr. 2-5 și Fig. nr. 2.1-5.1).

¹³ Bakkeli, Nan Zou, p. 1.

Încetinirea economiei statului a pus amprenta asupra pierderii rentabilității companiilor, datele statistice arătând o pondere crescută a persoanelor care au stat acasă în această perioadă.

În Fig. 2-5 și în Fig. 2.1-5.1 se arată distribuția populației în cadrul celor patru trimestre în funcție de gen, categoria de vârstă și mediul de rezidență.

Fig. nr. 2 Rata șomajului pe grupe de vârstă și sexe – Tr. I (2019-2020), %

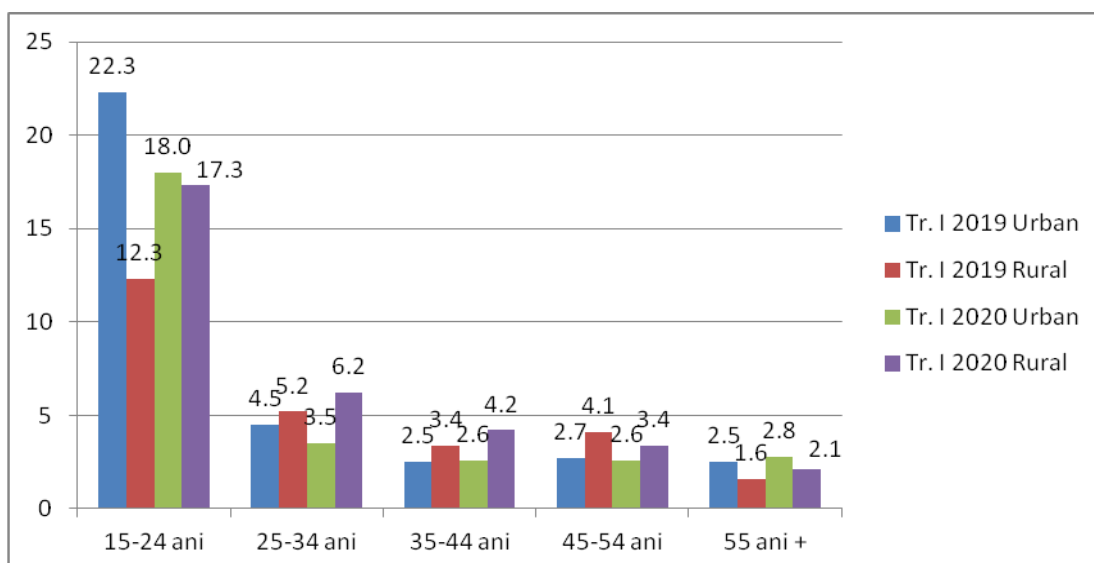

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 158/27 iunie 2019 și nr. 167/26 iunie 2020.

Față de anul precedent, în anul 2020 (tr. I) se menține cea mai ridicată rată a șomajului în rândul femeilor foarte tinere (15,2%, 15-24 ani), în timp ce pentru persoanele foarte tinere de sex masculin (15-24 ani), a crescut de la 15,8% la 19%. Restul categoriilor de vârstă prezintă atât valori crescute, cât și foarte scăzute.

În funcție de mediul de rezidență, cea mai ridicată rata a șomajului pentru perioada 2019-2020 (tr. I) s-a înregistrat în mediul urban (2019 – 22,3%), precum și în mediul rural (2020, 17,3%).

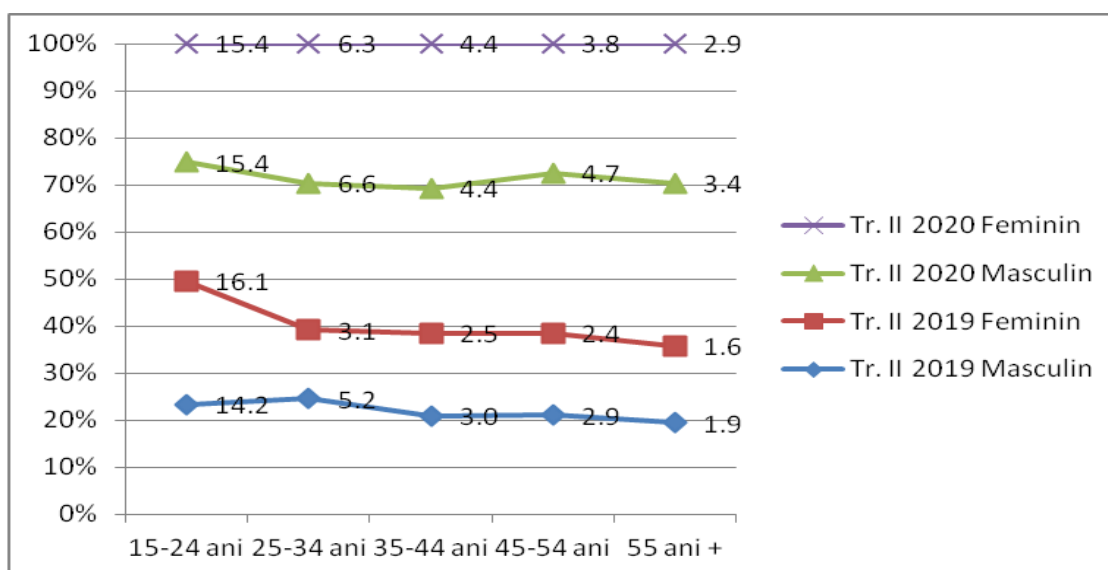
Fig. nr. 2.1 Rata șomajului după medii de rezidență – Tr. I (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 158/27 iunie 2019 și nr. 167/26 iunie 2020.

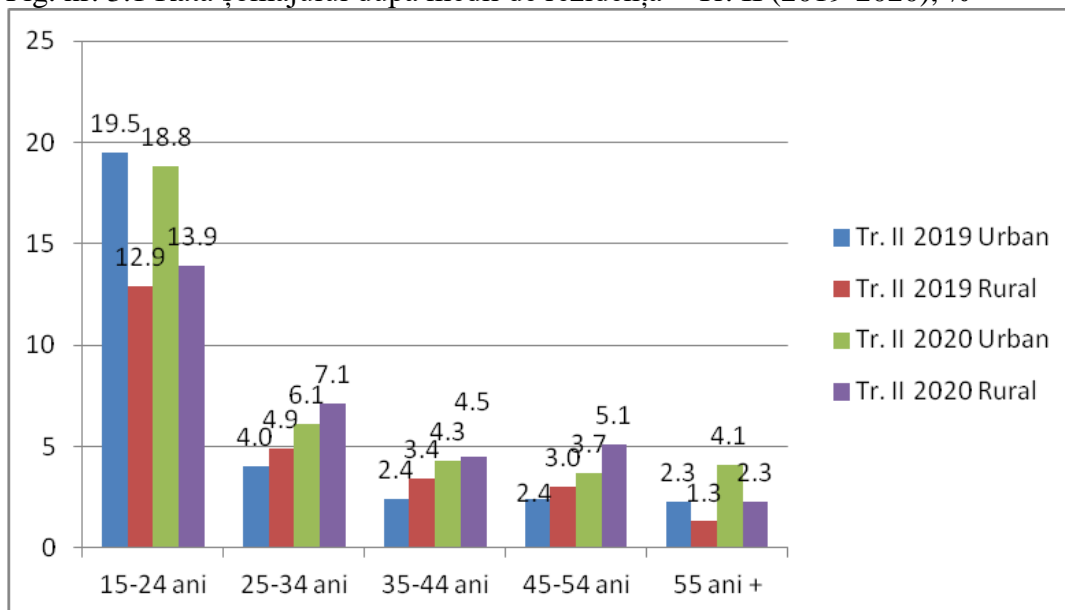
Pentru anul 2020 (tr. II), datele indică o scădere a ratei șomajului în rândul femeilor foarte tinere (15-24 ani, 15,4%), în timp ce pentru persoanele foarte tinere de sex masculin (15-24 ani) a crescut de la 14,2% (2019) la 15,4% (2020). În funcție de mediul de rezidență, cea mai ridicată rata șomajului pentru perioada 2019-2020 (tr. II) s-a înregistrat în mediul urban (2019 -19,5%). În mediul rural, cea mai ridicată rata a șomajului pentru perioada 2019-2020 (tr. II) a fost atinsă în anul 2020 - 13,9%.

Fig. nr. 3 Rata șomajului pe grupe de vârstă și sexe – Tr. II (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 241/26 septembrie 2019 și nr. 253/25 septembrie 2020.

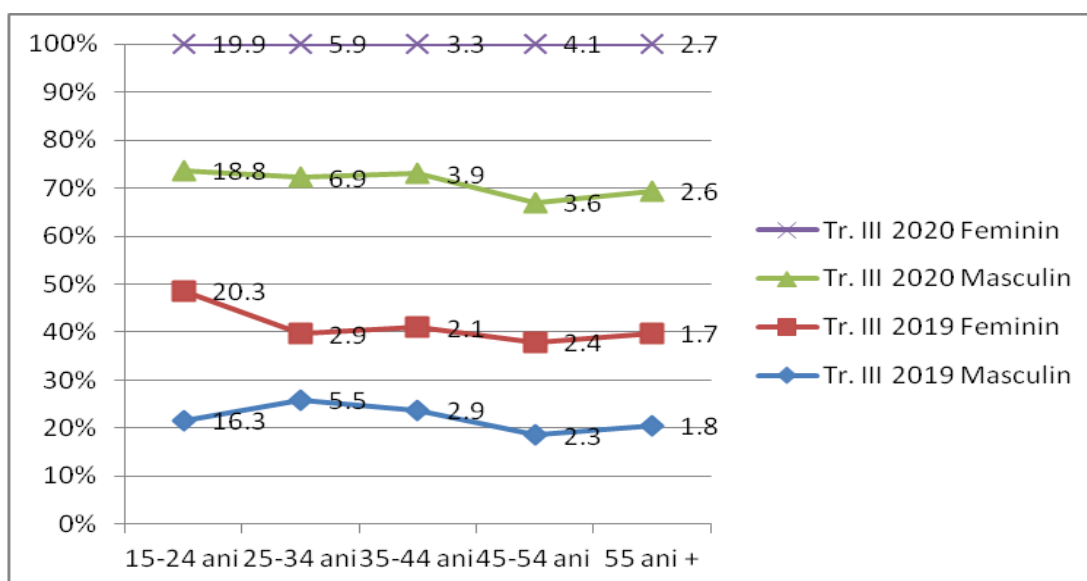
Fig. nr. 3.1 Rata șomajului după medii de rezidență – Tr. II (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 241/26 septembrie 2019 și nr. 253/25 septembrie 2020.

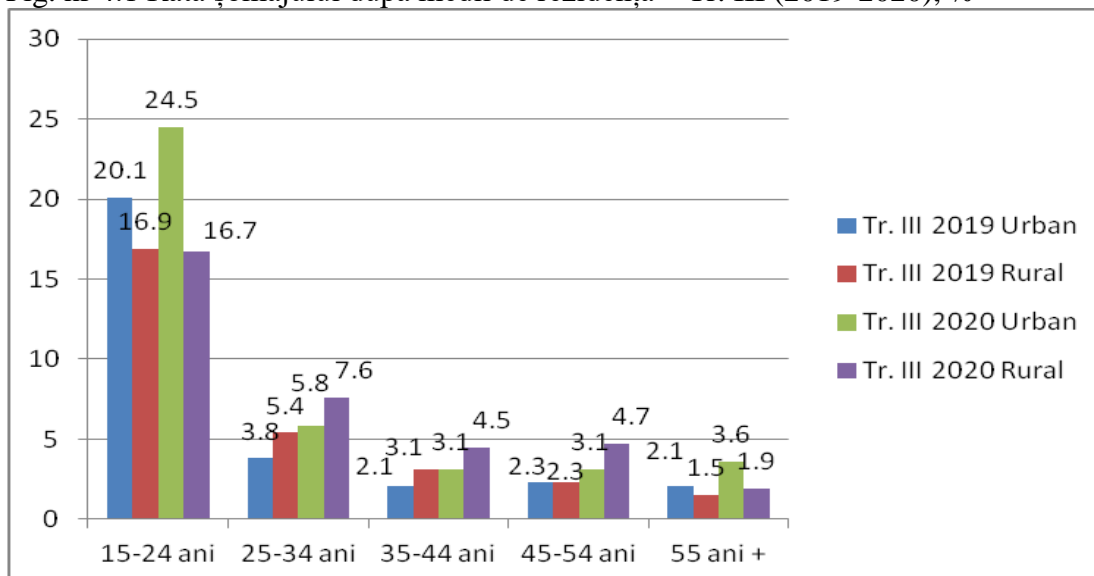
În anul 2020 (tr. III), datele indică o scădere a ratei șomajului în rândul femeilor foarte tinere (15-24 ani, 19,9%), în timp ce pentru persoanele foarte tinere de sex masculin (15-24 ani) a crescut de la 16,3% la 18,8%. În funcție de mediul de rezidență, cea mai ridicată rata a șomajului pentru perioada 2019-2020 (tr. III) s-a înregistrat, de asemenea, în mediul urban (2020 - 24,5%), precum și în mediul rural (2019 – 16,9%).

Fig. nr. 4 Rata șomajului pe grupe de vârstă și sexe – Tr. III (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 327/20 decembrie 2019 și nr. 333/20 decembrie 2020.

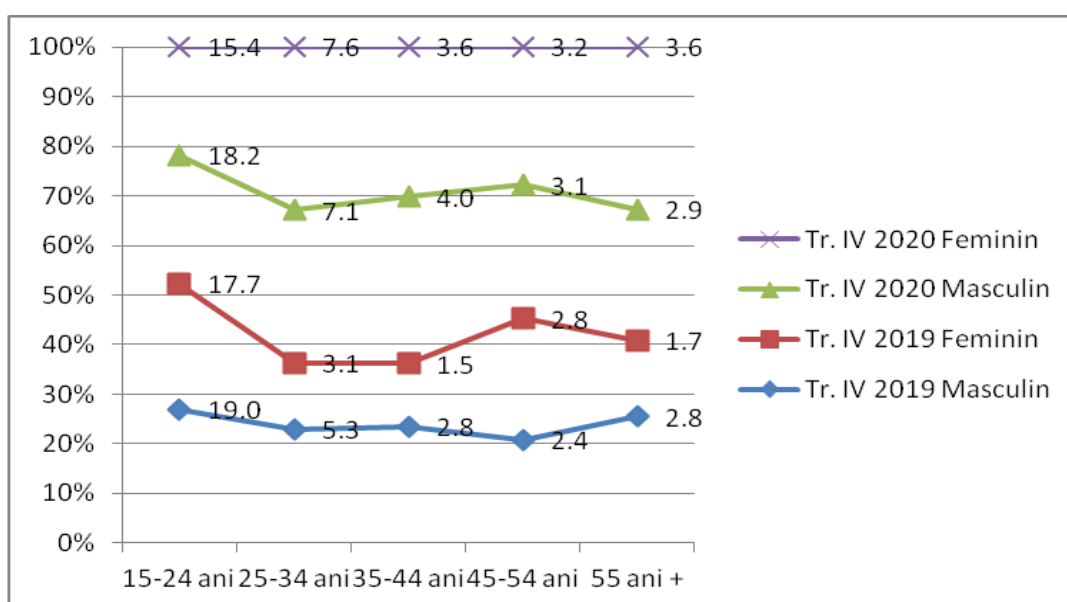
Fig. nr 4.1 Rata șomajului după medii de rezidență – Tr. III (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 327/20 decembrie 2019 și nr. 333/20 decembrie 2020.

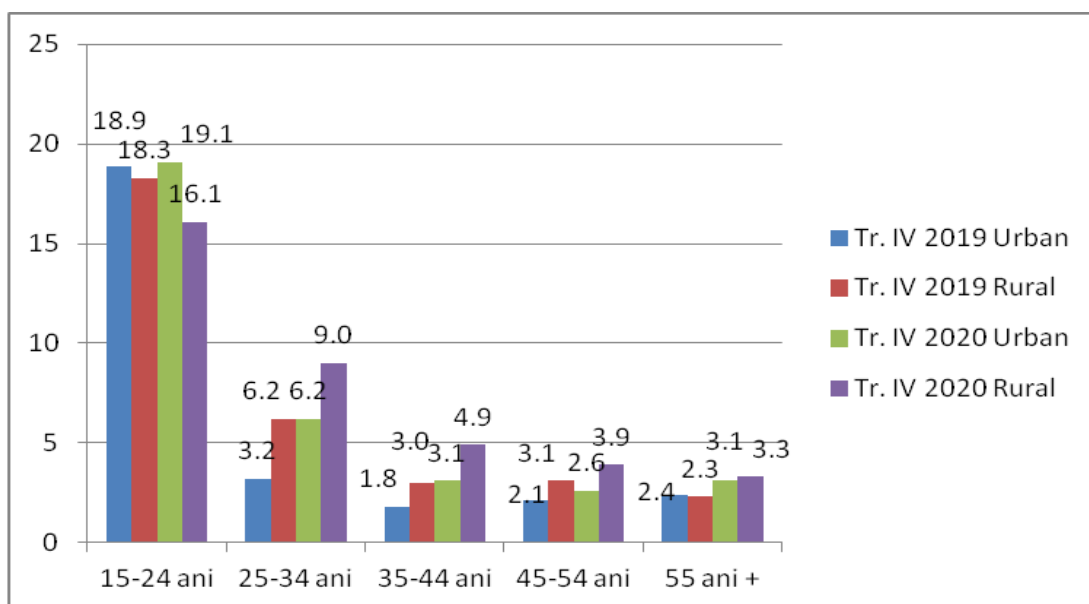
De asemenea, și trimestrul IV al anului 2020 arată o scădere a ratei șomajului atât în rândul femeilor foarte tinere (15-24 ani, 15,4%), cât și în rândul persoanele foarte tinere de sex masculin (15-24 ani, 18,2%). Cea mai ridicată rata a șomajului pentru perioada 2019-2020 (tr. IV) s-a înregistrat în mediul urban (2020 – 19,1%), precum și în mediul rural (2019 -18,3%).

Fig. nr. 5 Rata șomajului pe grupe de vârstă și sexe – Tr. IV (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 82/27 martie 2020 și nr. 75/26 martie 2021.

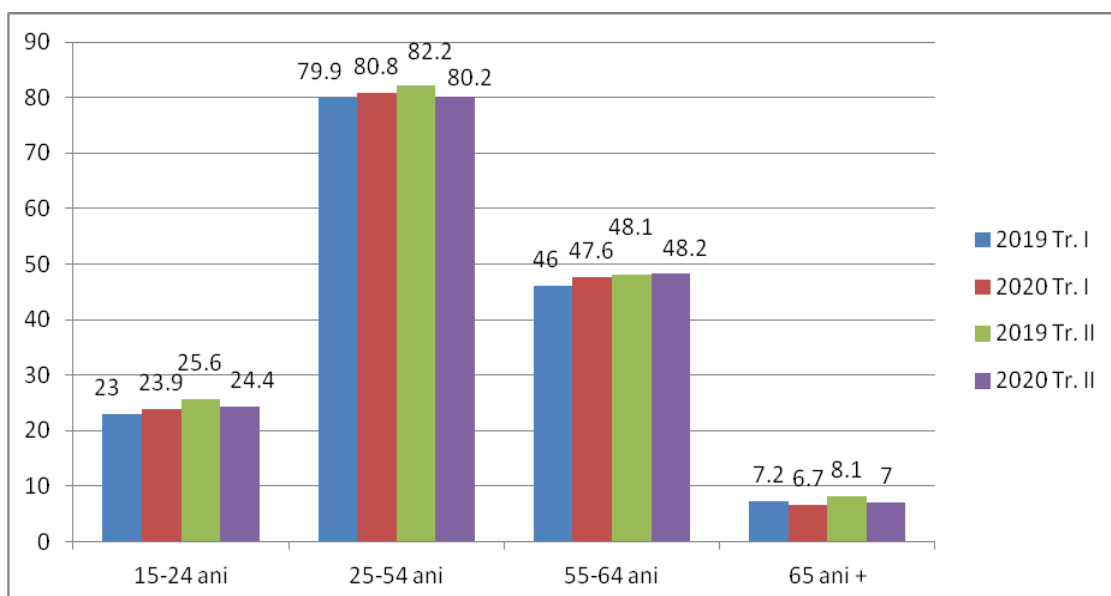
Fig. nr. 5.1 Rata șomajului după medii de rezidență – Tr. IV (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 82/27 martie 2020 și nr. 75/26 martie 2021.

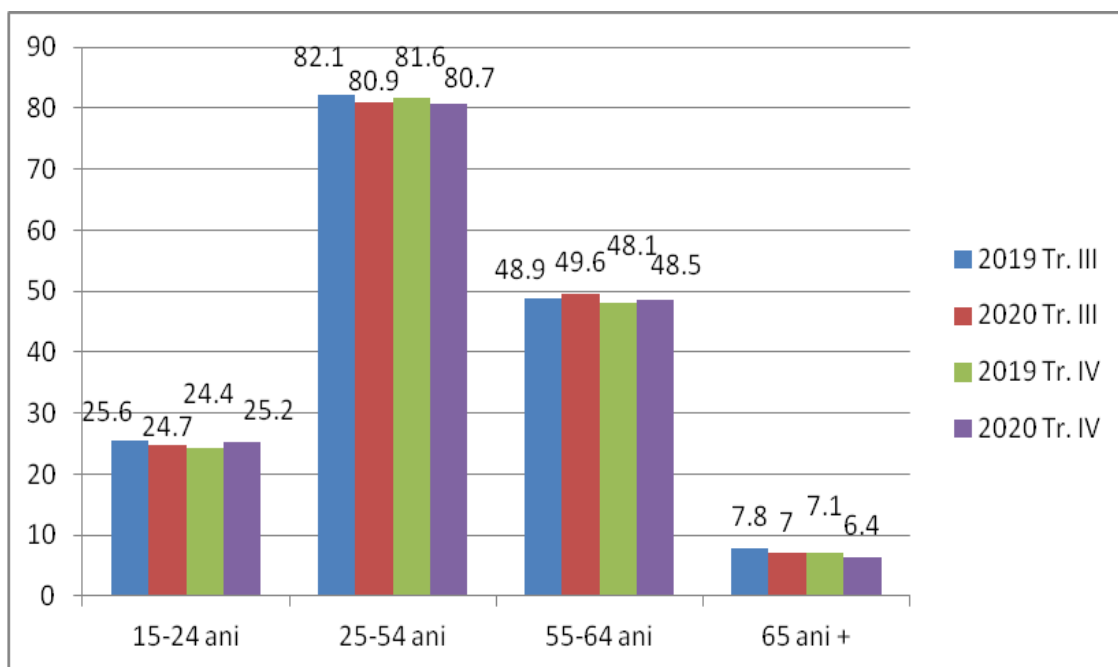
Comparativ cu anul 2019, *rata de ocupare a populației* din România a crescut în trimestrul I al anului 2020 pentru categoria de vârstă 25-54 ani (80,8%) - Fig. nr. 6 -, urmând să scadă semnificativ în următoarele trei trimestre ale aceluiași an (tr. II – 80,2%, tr. III – 80,9%, tr. IV – 80,7%,) - Fig. nr. 7.

Fig. nr. 6 Evoluția ratei de ocupare a populației din România, pe grupe de vârstă – Tr. I-II (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 158/27 iunie 2019, nr. 167/26 iunie 2020, nr. 241/26 septembrie 2019 și nr. 253/25 septembrie 2020.

Fig. nr. 7 Evoluția ratei de ocupare a populației din România, pe grupe de vârstă – Tr. III-IV (2019-2020), %

Sursa: Comunicatele de presă INS, nr. 327/20 decembrie 2019, nr. 333/20 decembrie 2020, nr. 82/27 martie 2020 și nr. 75/26 martie 2021.

Pandemia mondială a condus la deficite privind prăbușirea economiilor, precum și la creșterea datoriei publice. Guvernele statelor lumii au încercat să găsească măsuri pentru a reduce impactul Covid-19 și asupra cheltuielilor publice cu pensiile. În România, pe perioada pandemiei, s-a întâmplat același lucru. Soluția pe termen mediu propusă de unii economiști a fost majorarea taxelor, creșterea prețurilor și stagnarea majorării pensiilor.

Cu scopul de a se face intervenții și a se lua măsuri concrete în minimizarea implicațiilor majore ale acestui fenomen global (*scăderea salariilor, creșterea ratei șomajului, decizii temporare în legătură cu stagnarea creșterii pensiilor mici*), o serie de experți au efectuat analize statistice privind evaluarea situației pandemice în lume. Pe termen scurt, unele guverne au implementat mai multe sisteme menite să sprijine companiile și angajații acestora pe timp de

pandemie¹⁴. Experții au mai arătat, printre altele, în analizele lor și impactul puternic al pandemiei asupra calității contactelor sociale, activității fizice și stării psihologice a indivizilor.

Prin urmare, criza economică provocată de Coronavirus are efecte negative asupra pieței muncii și pensiilor, resimțite acut de categoriile de populație cu venituri mici și medii. Din nefericire, expuse adesea riscului de „a aluneca” în sărăcie și de a se confrunța cu o sănătate precară rămân persoanele vârstnice care locuiesc singure (necăsătorite, divorțate sau văduve).

¹⁴ Flynn, Darren et al., p. 685.

CAPITOL 3

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

După căderea comunismului în 1989, multe reforme economice au fost puse în aplicare de către statele foste socialiste. Reforma pensiilor a fost una dintre ele.

De-a lungul timpului și până astăzi, au fost inițiate mai multe reforme în domeniul pensiilor, care au avut diferite obiective (ca răspuns la preocupările Băncii Mondiale) și care au stat la baza reducerii cheltuielilor bugetare de către România. Unele dintre ele au încercat să elimine diferențele financiare dintre pensiile vechi și cele actuale, iar altele au urmărit să consolideze *ageismul* pentru a se încuraja participarea continuă a forței de muncă a lucrătorilor vârstnici.

Politicile din domeniul pensiilor ale statelor europene prezintă astăzi variații exogene și pentru a se asigura sustenabilitatea sistemelor de pensii au fost implementate cu succes următoarele măsuri:

- reorientarea angajatorilor în recrutarea persoanelor vârstnice, oferindu-le condiții de lucru flexibile și potrivite;
- păstrarea și stimularea persoanelor aflate în apropierea pensionării să rămână în continuare la locul de muncă;
- importanța echității între generații în reformele sistemelor de pensii.

Se știe faptul că România era o țară cu o rată de inflație deja ridicată înainte de pandemie. Apariția pandemiei a îngreunat lupta împotriva inflației, populația vârstnică cu venituri mici cumpărând produse chiar și pe măsură ce prețurile au mai crescut. Pornind de la acest aspect, se recomandă a se studia, în cercetările ulterioare, impactul potențial al crizei pandemice asupra bunăstării atât a persoanelor care se pensionează în următorii câțiva ani, cât și asupra generațiilor viitoare care au fost afectate de o pierdere masivă a pieței forței de muncă.

Rezultatele proiecțiilor privind dinamica populației active (15-64 de ani) a statelor membre Uniunii Europene ne confirmă din ce în ce mai mult faptul că vom asista la o micșorare a populației active în viitor și piața muncii va fi grav afectată de fenomenul de îmbătrânire a populației. Astfel, creșterea *raportului de dependență a persoanelor vârstnice* va duce la faptul că un număr mai mare de pensionari va depinde de un număr mai mic de salariați.

Cheltuielile cu pensiile, sănătatea și cu asistența socială vor crește și mai mult în anii ce vor urma, iar sistemul public de pensii va fi afectat negativ și de incidența tot mai ridicată a muncii nedeclarate ce se va înregistra, economia informală atingând o pondere semnificativă în acest sens.¹⁵

Pentru a vedea modul în care persoanele vârstnice anticipează viitorul în legătură cu această problemă stringentă – pensiile – sociologii au investigat pensionarii și au aflat din anchetele lor faptul că, deși sunt tot mai îngrijorați de ceea ce se întâmplă în societatea contemporană, ei nu își pierd speranța într-o viață mai bună.

Autor: Dr. Elena-Lidia DINU

Coordonator: Dr. Marius Augustin POP,
Director al Secretariatului tehnic al CNOPPV

¹⁵ Mladen, Luise, p. 8.

BIBLIOGRAFIE

A. MONOGRAFII:

- FRUNZARU, Valeriu. *Sistemul de pensii românesc: o evaluare din perspectivă europeană*. București: Editura Economică, 2007, 222 p.
- MLADEN, Luise. *Tendințe ale pieței muncii din România și implicații asupra sustenabilității sistemului de pensii*. Academia Română, 2013, 154 p.

B. PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE ELECTRONICE:

- Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat. Disponibil la adresa:
<https://apapr.ro/wp-content/uploads/2018/04/L411per2004.pdf>. Accesat: 26.06.2021.
- Ordonanță de Urgență nr. 3 din 16 ianuarie 2020 pentru completarea art. 284 din Legea educației naționale nr. 1/2011. *Monitorul Oficial* nr. 36/20 ianuarie 2020. Disponibil la adresa:
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/222354>.
Accesat: 23.04.2021.
- Recent pension reforms. *Pensions at a Glance 2017 OECD and G20 Indicators*. OECD Publishing, Paris, 2017, 40 p. Disponibil la adresa:
<https://documentcloud.adobe.com/link/review?uri=urn:aaid:scds:US:976a6190-e4f0-468c-bc0c-74330f39f02d#pageNum=1>.
Accesat: 23.04.2021.
- BAKKELI, Nan Zou. Health, work, and contributing factors on life satisfaction: a study in Norway before and during the Covid-19 pandemic. *SSM – Population health*, vol. 14, 2021, 100804. Disponibil la adresa:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352827321000793>.

Accesat: 26.05.2021.

- BALÁZS Égert. The impact of changes in second pension pillars on public finances in Central and Eastern Europe: the case of Poland. *Economic Systems*, vol. 37, nr. 3, 2013, 473-491. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0939362513000502>. Accesat: 08.05.2021.
- CROITORU, Elena Lucia. Pension system reform in Romania: a dynamic analysis of the demographic influence. *Procedia Economics and Finance*, vol. 20, 2015, 140-146. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115000581>. Accesat: 23.05.2021.
- CHŁON´-DOMIN´CZAK, Agnieszka et all. Pension reforms or consequences of the economic crisis? Measuring the changes of pension incomes in selected EU countries using APC approach. *The Journal of the Economics of Aging*, vol. 17, 2020, 100131. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212828X16300780>. Accesat: 15.05.2021.
- FLYNN, Darren et all., COVID-19 pandemic in the United Kingdom. *Health Policy and Technology*, vol. 9, nr. 4, 2020, 673-691. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211883720300757>. Accesat: 28.05.2021.
- HAODONG Qi et all. Do notional defined contribution schemes prolong working life? Evidence from the 1994 Swedish pension reform. *The Journal of the Economics of Aging*, vol. 12, 2018, 250-267. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212828X16300536>. Accesat: 05.05.2021.

- LAUN, Tobias; Wallenius, Johanna. A life cycle model of health and retirement: the case of Swedish pension reform. *Journal of Public Economics*, vol. 127, 2015, 127-136. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272713002120>. Accesat: 30.04.2021.
- SELÉN, Jan; Ståhlberg, Ann-Charlotte. Why Sweden's pension reform was able to be successfully implemented. *European Journal of Political Economy*, vol. 23, nr. 4, 2007, 1175-1184. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268007000171>. Accesat: 19.05.2021.

C. RESURSE WEB:

- <https://casadepensiibv.ro/html/pensia-minima-social-garantata.php>
- <http://science direct.com>

D. COMUNICATE DE PRESĂ ALE INSTITUTULUI NAȚIONAL DE STATISTICĂ:

- Comunicat de presă INS, nr. 158/27 iunie 2019. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr1r_19.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 241/26 septembrie 2019. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr2r_19.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 327/20 decembrie 2019. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr3r_19.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 82/27 martie 2020. Disponibil la adresa:

https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr4r_19_0.pdf. Accesat 25.04.2021.

- Comunicat de presă INS, nr. 158/12 iunie 2020. Disponibil la adresa: <https://insse.ro/cms/ro/content/num%C4%83rul-de-pensionari-%C8%99i-pensia-medie-lunar%C4%83-%C3%AEn-trimestrul-i-2020>. Accesat 15.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 167/26 iunie 2020. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr1r_20.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 253/25 septembrie 2020. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr2r_20.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 333/20 decembrie 2020. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr3r_20.pdf. Accesat 25.04.2021.
- Comunicat de presă INS, nr. 75/26 martie 2021. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr4r_20_0.pdf. Accesat 25.04.2021.